

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์โลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์หลังยุคสงครามเย็นระหว่างโลกเสรีหรือทุนนิยมกับคอมมิวนิสต์หรือสังคมนิยม ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ขัดแย้งเรื่องความแตกต่างในสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และคุณภาพทางการเมืองการปกครองทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีผลต่อความคิดความหวังของคน สถานการณ์เปลี่ยนแปลงเป็นการเผชิญหน้าระหว่างมหาอำนาจกับกลุ่มต่อต้าน ซึ่งใช้ความเชื่อศรัทธา ความแตกต่างของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมมาเป็นเงื่อนไขในการทำสงครามในรูปสงครามก่อการร้าย เนื่องจากไม่สามารถทำสงครามเต็มรูปแบบได้ เพราะด้อยกว่าทางด้านอาวุธยุทธโศปกรณ์และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในหลายภูมิภาคของโลก และรวมถึงพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยด้วย (ประคอง เดกฉัตร, 2547: 12)

ประเทศไทยของเราก็ถือว่าเป็นสังคมใหญ่สังคมหนึ่ง และพวกเราทุกคนต่างก็หวังที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แต่ทว่าบางครั้งความไม่เข้าใจกันหรือความแตกต่างทางด้านภาษา วัฒนธรรม และศาสนาก็เข้ามามีส่วนทำให้สังคมเราต้องเกิดการแบ่งแยก แบ่งพรรคแบ่งพวกกันมากขึ้น โดยเฉพาะในตอนนี้ปัญหาเรื่องการแบ่งแยกดินแดนของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้กำลังลุกลามเป็นไฟคอยไหม้กระหน่ำให้คนไทยต้องเข่นฆ่ากันเอง ทั้งประชาชนเจ้าของพื้นที่ ทหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐ ทุกคนต่างเป็นที่สูญเสียด้วยกันทั้งสิ้น ไม่มีใครอยากให้เกิดปัญหานี้เกิดขึ้น แต่จะทำอย่างไร เมื่อสถานการณ์เริ่มที่จะเลวร้ายขึ้นทุกทีๆ (ปรารธนาดี บรรณาธิการ, 2550: 1)

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นระยะจะหนักเบาบ้างก็แล้วแต่เป็นสถานการณ์ในห้วงเวลานั้น (ในหลายรัฐบาลที่ผ่านมา) และเริ่มรุนแรงขึ้นในยุครัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อมีการเผาโรงเรียน มีการบุกปล้นปืนในค่ายทหาร (4 มกราคม พ.ศ.2547) ยิงหน่วยรักษากองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมาชนนี จังหวัดนราธิวาสจนทหารเสียชีวิต 4 นาย จากนั้นเหตุร้ายต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องติดๆ กัน

ทั้งการคัดข่มยิงตำรวจทหาร ไปฆ่าฟันพระภิกษุสามเณรจนถึงวางระเบิดตามสถานบันเทิง สถานที่ราชการ สร้างความปั่นป่วนอย่างรุนแรงไปทั่วชายแดนภาคใต้ และยิ่งรุนแรงขึ้นเมื่อพวกก่อความไม่สงบออกปฏิบัติการในตอนย่ำรุ่ง วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547 โดยกลุ่มผู้ก่อการได้เข้าข่มขู่โจมตีจุดตรวจทหาร ตำรวจ พร้อมกัน 11 จุดในพื้นที่ จ.สงขลา จ.ปัตตานี จ.ยะลา และที่ปะทะกันหนักก็ที่มีสยิดกรือเะจนกลุ่มโจรสลัดชีวิตทั้งหมด 107 คน บาดเจ็บ 6 คน จับกุมได้ 17 คน จนถึงเหตุการณ์กรณีจลาจลที่ตากใบ (25 ตุลาคม พ.ศ. 2547) มีการจับกุมผู้ก่อเหตุขึ้นรถทหารที่อัดแน่น เป็นเหตุให้กลุ่มคนที่ถูกจับเกิดขาดอากาศหายใจ เสียชีวิตไปกว่า 70 คน (อิสระนิวิศ, 2551)

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในยุครัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สถานการณ์ที่เกิดเป็นกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นที่เสียผลประโยชน์ ก่อสถานการณ์ให้เกิดความวุ่นวายขึ้น ปัญหาเรื่องการแบ่งแยกดินแดนที่พูดกันอยู่ในปัจจุบัน เมื่อมองย้อนกลับไปเมื่อ 30 ปีที่แล้ว ก็มีการพูดถึงเรื่องนี้เช่นกันเกี่ยวกับขบวนการปลดแอกแห่งชาติปัตตานี (BNPP) แนวคิดการปลดปล่อยแห่งชาติสาธารณรัฐปัตตานี (BRN) องค์กรร่วมเพื่อปกป้องอิสรภาพปัตตานี (PULO) ขบวนการเหล่านี้มีการเคลื่อนไหวในพื้นที่อย่างกว้างขวาง แต่เมื่อรัฐบาลไทยและรัฐบาลมาเลเซียร่วมมือกันปราบอย่างเต็มที่ ขบวนการต่างๆ เหล่านี้ก็แตกสลาย (พรพิชญ์ พัฒนกุลเลิศ, 2549: บทสัมภาษณ์พิเศษ)

ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความเรื้อรังรุนแรงมากขึ้น ในยุครัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ โดยเฉพาะกลุ่มก่อวินาศกรรมความไม่สงบได้ปฏิบัติการก่อวินาศกรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่จังหวัดสงขลาบางส่วน รวม 51 จุด ในวันส่งท้ายเทศกาลตรุษจีน ซึ่งตรงกับวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 ถือเป็นปฏิบัติการครั้งใหญ่ ซึ่งทำให้สังคมโลกรับรู้ถึงศักยภาพขีดความสามารถของกลุ่มโจรสลัดผู้ก่อความไม่สงบ ที่แสดงศักยภาพเจ้าหน้าที่ได้รับรู้ในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ยังไม่สามารถป้องกันเหตุการณ์ร้ายได้

รัฐบาลมีความมุ่งมั่นเป็นอย่างมากที่จะแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ แต่เวลาผ่านไปหลายเดือนไม่มีวิวัฒนาการดีขึ้น ซ้ำร้ายสถานการณ์กลับยิ่งรุนแรงอย่างเห็นได้ชัด เมื่อโจรได้อาละวาดหนัก จนเจ้าหน้าที่ทหารต้องประกาศเคอร์ฟิวในพื้นที่อันตรายที่เป็นจุดเสี่ยง ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ความสัมพันธ์ของรัฐบาลมีปัญหา มีแนวโน้มในลักษณะยิ่งปราบยิ่งมาก ยิ่งแก้ยิ่งพลาด สรุปในภาพรวมสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน หลังเกิดการรัฐประหารสถานการณ์ในพื้นที่ไม่มีวิวัฒนาการที่ดีที่จะสงบลงแต่อย่างใด ยังคงขยายอาณาเขตลุกลามไปยังพื้นที่ใกล้เคียงเรื่อยๆ (แสงเพชร เรียบเรียง, 2550: 19)

ดังที่กล่าวมาแล้วผู้วิจัยเห็นว่าภัยก่อการร้ายและความรุนแรงที่เกิดขึ้นมิได้มีแต่เฉพาะในเขต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น ภัยดังกล่าวยังคงคุกคามขยายอาณาเขตเพิ่มขึ้นในเขตพื้นที่รอยต่อเข้ามาทางด้าน เขตอำเภอหาดใหญ่ และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบ เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก ภัยดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากการก่อวินาศกรรม ของผู้ก่อการร้าย ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก ทำให้ประชาชนขวัญเสียไปตามๆ กัน เพื่อเป็นการสกัดกั้นการคุกคามการก่อการร้ายที่เปรียบเสมือนมะเร็งร้าย มิให้แพร่ขยายลุกลามไป ยังส่วนสำคัญอื่น ๆ เพื่อเป็นการหาหนทางในการสกัดกั้นหรือป้องกันภัยดังกล่าวโดยอาศัยการมี ส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยจะศึกษาถึงแนวทางการ ป้องกันการขยายเขต การก่อการร้ายเพื่อมิให้ลุกลามเข้ามาในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ให้ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนระบบเศรษฐกิจให้มีความ เจริญรุ่งเรืองมั่นคงยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาหาแนวทางการป้องกันตนเองในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากความร่วมมือของประชาชนใน เขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจาก ปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยงานวิจัยนี้จะทำการศึกษาในเขตพื้นที่กลุ่มเสี่ยงที่ต่อกับเขตรอยตะเข็บ ระหว่าง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับจังหวัดสงขลาได้แก่พื้นที่ 4 ชุมชน ใน 3 ตำบล ที่อยู่ในเขต อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา คือ (1) ชุมชนเก้าเส้ง (2) ชุมชนเตาอิฐ (ตำบลบ่อทราย) (3) ชุมชนทุ่งหวัง (ตำบลทุ่งหวัง) และ(4) ชุมชนพะวง (ตำบลพะวง)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 ศึกษาสภาพบริบทชุมชน

2.2 ศึกษาสถานะเสี่ยงและมูลเหตุของการนำไปสู่การหาแนวทางในการป้องกันตนเอง
ในจังหวัดสงขลา

2.3 ศึกษาผลกระทบอันเนื่องมาจากสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัด
ชายแดนภาคใต้ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2.4 ศึกษาการลดสถานะเสี่ยงจากสถานการณ์ความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ใน
พื้นที่เสี่ยงภัยของจังหวัดสงขลา

2.5 ศึกษาแนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด
สงขลา

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 3 กลุ่มประกอบด้วย

3.1 ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ได้แก่ ประชาชนทั่วไปในเขตพื้นที่เป้าหมายใน 4
ชุมชน 3 ตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

3.2 ผู้มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่อันได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้ง
ผู้นำชุมชน นายก อบต, ผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน

3.3 องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนอื่นๆในพื้นที่ ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานราชการต่างๆ
ผู้ประกอบการ ห้างร้านต่างๆ คณะครู อาจารย์ สถานศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

4. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะที่ 1 ระหว่างเดือน กรกฎาคม - สิงหาคม 2551 ศึกษาบริบท วิเคราะห์ สํารวจ
สภาพปัญหาและสาเหตุการเกิดภัยจากเหตุการณ์ภัยก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา

ระยะที่ 2 ระหว่างเดือน กันยายน - พฤศจิกายน 2552 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ประชาชน
ผู้ประกอบการ สถานศึกษา สถานที่ราชการต่างๆและผู้เกี่ยวข้อง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
เกี่ยวกับการได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยก่อการร้ายที่เกิดขึ้นและมีแนวทางการป้องกันตนเองของ
ประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหา ความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มี
ประสิทธิภาพโดยการจัดทำข้อมูลการสัมภาษณ์ ตลอดจนรับข้อเสนอแนะจากประชาชนในทุก
ภาคส่วน

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการคือ 1. การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์เอกสาร (content analysis) 2. การสังเกต (observation) 3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอยู่ในพื้นที่ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) เพื่อหากระบวนการการวางแผนแบบมีส่วนร่วม และนำข้อมูลที่ได้ไปสังเคราะห์ เชื่อมโยงประเด็นกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อนำผลสรุปจากข้อมูลไปวิเคราะห์ และกำหนดยุทธศาสตร์ในการหาแนวทางการป้องกันตนเองและพัฒนาต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในกรณีประเด็นที่ล่อแหลมจากความเชื่อให้ใช้หลักการพิจารณาของแต่ละบุคคล และให้เป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. แนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการสะท้อนจากแนวคิดและโลกทัศน์จากผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้เท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ประชาชนในเขต อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา รู้แนวทางในการป้องกันตนเอง และมีความปลอดภัยจากภัยก่อการร้ายมากขึ้น
2. ทำให้สภาวะระบบเศรษฐกิจพัฒนาและดำเนินการไปได้ด้วยดีโดยไม่มีผลกระทบจากเหตุการณ์ภัยก่อการร้าย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการป้องกันสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะการวิจัยไว้ดังนี้

แนวทางการป้องกันตนเอง หมายถึง ยุทธวิธีหรือวิธีการที่ใช้ในการปกป้องหรือป้องกันตนเอง เพื่อมิให้เกิดภัยอันตราย หรือกระทบกระเทือนแก่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เราไม่ต้องการให้เกิดขึ้น

ประชาชน หมายถึง ประชาชนทุกภาคส่วนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เสี่ยงใน 4 ชุมชน 3 ตำบล ที่อยู่ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา คือ (1) ชุมชนเก้าเส้ง (2) ชุมชนเตาอิฐ (ตำบลบ่อ่าง) (3) ชุมชนทุ่งหวัง (ตำบลทุ่งหวัง) และ(4) ชุมชนพะวง (ตำบลพะวง)

การลดสถานะเสี่ยง หมายถึง การลดสถานะที่เป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

ปัญหาความขัดแย้ง หมายถึง ปัญหาที่ยังไม่สงบ ปัญหาที่ยังแก้ไขไม่ได้

พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง พื้นที่ที่เกิดปัญหาความไม่สงบหรือเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และบางส่วนของจังหวัดสงขลา ได้แก่ เทพานาทวี สะบ้าย้อย และจะนะ

การก่อการร้าย หมายถึง การกระทำของกระบวนการโจรก่อการร้าย ที่มีลักษณะรุนแรง และสร้างความเดือดร้อนให้กับสาธารณะชน และหน่วยงานราชการ โดยอ้างว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมของชาวไทยมุสลิม เพื่อแบ่งแยกดินแดนและเพื่อให้พ้นจากการกดขี่ทางศาสนา โดยการประทุษร้ายต่อชีวิตของประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐและข่มขู่ให้เกิดความกลัว

พื้นที่รอยตะเข็บ ในที่นี้ หมายถึง พื้นที่เขตอำเภอ เทพานาทวี สะบ้าย้อย และจะนะ ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา กับพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้